

רשימה ארוכה של מסמכים. כך, למשל, אין די בהצגת כרטיסי חבר בקופת-חולים או מסמכים בדבר טיפולים רפואיים בירושלים - הפקידים דורשים תדפיס עדכני מקופת החולים שיעיד על זכאות לטיפול. מי שאינו עובד (או שעובד ללא תלוש משכורת ואינו יכול להציג מסמך בדבר עבודתו) נדרש להגיש תצהיר, מאושר על-ידי עורך-דין או בית-משפט, בדבר מקורות פרנסתו. העתקים מצולמים של מסמכים הנשלחים בדואר על-ידי המוקד למשרד הפנים, מחויבים באישור לפיו הם "מתאימים למקור" אחרת לא יתקבלו - ואלו הם רק חלק מהדרישות. בשל הדרישות הרבות והסבוכות, תושבים רבים אינם יכולים לממש את זכויותיהם אלא בסיועו של עו"ד פרטי - עניין הכרוך בתשלומים גבוהים - או בסיוע של ארגונים לזכויות אדם הקורסים תחת העול. ההבטחות שנתן משרד הפנים לבג"צ, בדבר מעבר למשרד חדש שישרת טוב יותר את צרכי האוכלוסייה, לא קוימו.

המוסד לביטוח לאומי ממשיך לפגוע בזכויות הסוציאליות של תושבי מזרח ירושלים. גם בתחום זה נדרשת השקעה רבה מצד ארגונים לזכויות אדם ושל עורכי-דין כדי להביא ליישום בשטח של החלטות שנקבעו בבתי-המשפט. כך, למשל, בג"צ קבע שהמוסד לביטוח לאומי חייב למסור הודעה מראש ובכתב לתושב שבכוונתו לגרוע מרשימת הזכאים לשירותים לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי וחובה לאפשר לו זכות שימוע. בכמה מקרים היתה נחוצה התערבות של המוקד על-מנת להחזיר לרשימת המבוטחים אנשים שנגרעו ממנה, בניגוד לנוהל זה. עם זאת, גם במסגרת הביטוח הלאומי חלו שיפורים מסוימים. כך, למשל, מאפשרת היום לשכת המוסד לביטוח לאומי במזרח העיר הגשת טפסים רבים באמצעות הדואר במקום באופן ידני, כפי שהיה נהוג בעבר. בעקבות תלונות של ארגונים שונים, לרבות תלונת המוקד ביחס לאשה הרה אשר עמידתה בתור גרמה לה להפיל את עובריה, כתב מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי למוקד כי כבר הוחל בהכנסתם של שיפורים ממשיים, וכי מספר שינויים כבר נעשו. נכים וחולים, למשל, אינם נדרשים עוד לעמוד בתור הארוך, הוחלט על התקנתם של סככה וספסלים לממתניים בתור מחוץ למתקן ועל בנייתו של אולם גדול וממוזג, שיקצר את התור מחוץ למתקן באופן משמעותי. גם כאן פוצל הטיפול בנושאים שונים לימים נפרדים.

שירותי בריאות לילדים תושבי מזרח ירושלים

במחצית שנת 2001 הסתיים בהצלחה מאבקם המשותף של המוקד, עמותת רופאים לזכויות אדם והאגודה לזכויות האזרח למתן טיפול רפואי מיידי לילדי מזרח ירושלים שרק אחד מהוריהם הוא תושב ישראל.

המוסד לביטוח לאומי קבע נוהל לפיו ילדים שרק אחד מהוריהם הוא תושב מזרח ירושלים אינם זוכים לביטוח בריאות מרגע לידתם. זכאות זו ניתנה להם רק לאחר תהליך ממושך של חקירת מרכז החיים של המשפחה על-ידי המוסד לביטוח לאומי ולאחר רישום הילדים במשרד הפנים או מתן מספרים זמניים לילדים (במקום מספרי זהות) על-ידי המוסד. כתוצאה ממדיניות זו נוצר מצב שבתקופה קריטית של חייהם, לא זוכים תינוקות וילדים למעקב וטיפולים רפואיים. האוכלוסייה במזרח ירושלים היא מהעניות בארץ ורוב התושבים אינם יכולים לשאת בנטל הכלכלי של רפואה פרטית.

במרץ 1999 עתר המוקד לבג"צ כנגד נוהל זה. במסגרת העתירה הושג הסכם עם המדינה לפיו הילדים נשואי העתירה יבוטחו בביטוח בריאות בהליך, שככלל, לא יעלה על שבוע ימים, וימשיכו לקבל טיפולים רפואיים כל עוד לא מוצו הליכי חקירת המוסד לביטוח לאומי ולא נקבע שהילד אינו תושב ועד למיצוי הליכי השימוע בעניין.

מיד עם לידת התינוק ימלאו הוריו טופס (מודפס בעברית ובערבית) אותו יקבלו בבית החולים. את הטופס ניתן להגיש ידנית או באמצעות הדואר. הטופס יופץ באשנבי המוסד לביטוח לאומי, במחלקות היולדות בבתי החולים בירושלים, במרפאות קופות החולים ובטיפות החלב במזרח העיר. הליך שיוך הילד לקופת החולים יארך שבוע ימים. תוכן ההסכם התקבל על-ידי בית המשפט העליון וקיבל תוקף של פסק דין.

לאחר מתן פסק הדין ערכו עובדי המוקד סיור בבתי החולים בעיר, הבהירו לסגל את משמעות פסק הדין ווידאו שאכן הטפסים מצויים במחלקות הרלבנטיות של בתי החולים וניתנים בפועל ליולדות. בימים אלה מגבש המוקד, ביחד עם עמותת הרופאים, מסלול הסברה לנוהל החדש בקרב כל המרפאות וטיפות החלב במזרח העיר ומוקדי אוכלוסייה מרכזיים נוספים.